

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 42

Заснований в 1996 році

Рівне – 2009

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 42. — Рівне: РДГУ, 2009. — 186 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем викладання мов і літератур світу, а також з теорії і методики виховання, професійної орієнтації, розвитку та навчання учнів і студентів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 27.11.2009 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 01.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2009

УДК:37.035.3(07)

О. А. ГЕРАСИМЕНКО, Н. П. ГЕРАСИМЕНКО

МЕТОДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРОЕКТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У 7-9 КЛАСАХ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Резюме. У статті подаються підходи до реалізації сучасних інформаційних технологій навчання на заняттях з трудового навчання у 7-9 класах на прикладі використання інформаційно-пошукових систем при виконанні пошуково-дослідницьких проектів. Розкрито зміст, етапи та суть дослідницької діяльності при виконанні проектів.

Ключові слова: трудове навчання, комп'ютер, інформаційні технології навчання, інформаційно-пошукові технології, інформаційно-пошукові системи, дослідницька діяльність, метод проектів, Інтернет, сайт.

Диво ХХ століття - комп'ютери, завдяки своїм унікальним можливостям, все частіше використовуються в різних галузях людської діяльності. Тут не може бути остронь і навчально-виховний процес у закладах освіти різних типів і рівнів акредитації. Нині елементарна комп'ютерна грамотність складова частина, професійної підготовки фахівців у будь-якій галузі господарства країни. Водночас можливості інформаційно-комунікаційних технологій роблять комп'ютер також привабливим засобом реалізації самого процесу навчання. В багатьох країнах світу інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) навчання застосовуються вже давно, і набутий ними досвід надає можливість не тільки з різних точок зору оцінити їхні позитивні якості, а й виявити негативні, а також супутні проблеми та ефекти.

В Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті: «Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують даліше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві» [10]. У цьому державному документі поставлене завдання готувати людей високої освіченості і культури, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, мобільності в освоєнні та впровадженні новітніх наукомістких й інформаційних технологій [7, 90].

Використання комп'ютерної техніки в трудовому та професійному навчанні показано в дослідженнях І. Бойко, В. Гетта [20], В. Горського, Р. Гуревича [2], М. Кадемії, О. Коберника [4-6], Н. Красовської, О. Малишевського [12], Т. Окуневої, М. Паламарчук М., І. Петрицина [18], Г. Рубіної, В. Сидоренка [6; 16], В. Чумак, Л. Шевченко, О. Шульги [20], Б. Яскули, та ін. У межах цього напрямку вивчення питання використання комп'ютера як засобу реалізації пошуково-дослідницької роботи є дуже своєчасним та актуальним [19].

Метою представленої статті визначаємо з'ясування періоду, ролі та методів застосування інформаційно-пошукових технологій (ІПТ) у пошуково-дослідницькій роботі учнів на заняттях з трудового навчання у 7-9 класах.

Відмітимо ряд праць науковців В. Копотій [7], О. Резіної [14], Г. Луньової [9] та ін. в яких розглядаються аспекти поставленої перед нами тематики.

Використання інформаційних технологій у процесі трудового навчання дає можливість, впливати на мотиваційну сферу школяра, викликати інтерес у учнів, як за рахунок використання самого комп'ютера, так і можливостей сприйняття, перетворення, та подачі інформації.

Можливості використання інформаційних технологій як засобу в процесі трудового навчання показано на рис 1 [20].

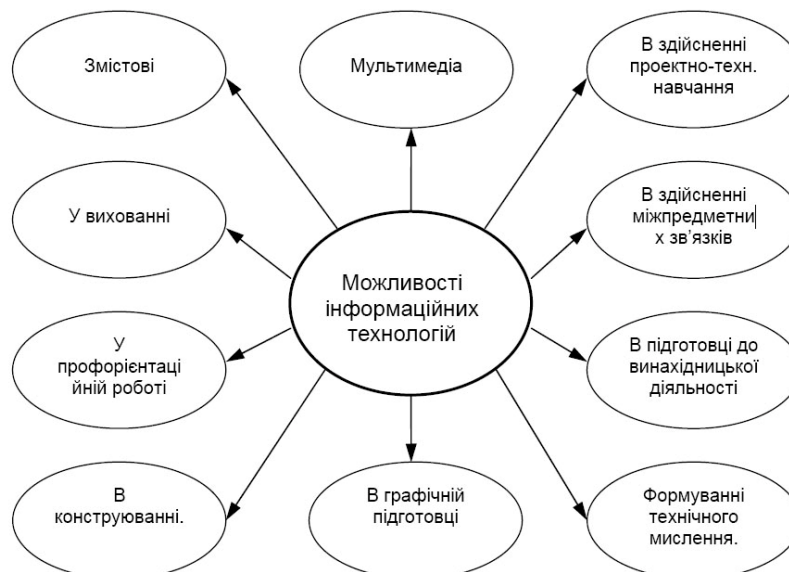

Рис. 1. Можливості інформаційних технологій навчання [20]

Необхідність використання комп'ютерних технологій веде до докорінної перебудови різноманітних сторін діяльності, в тому числі навчальної. Кожен вчитель повинен вміти працювати на комп'ютері, самостійно розробляти теоретичні відомості з необхідними зображеннями, тести та інші завдання, щоб вміти провести урок на належному науково-методичному рівні. Це зумовлює необхідність оволодіння кожним майбутнім учителем інформаційною культурою. Під останньою розуміють сукупність методів, прийомів і навичок по збиранню, зберіганню, обробці та створенню освітньої інформації.

Одним із ефективних засобів використання комп'ютера в навчанні є його можливість керувати навчальним процесом тих, хто навчається. Він може забезпечити індивідуальне навчання, самостійну роботу, допомогти учневі у разі необхідності при розв'язуванні різноманітних задач. Школяр при спілкуванні з ПК відіграє роль дослідника, тому можливості комп'ютера для реалізації проблемного навчання дуже великі.

Рушійною силою збудження мислення учнів при проблемному навчанні є протиріччя, що закладене в навчальній проблемі. Воно, шляхом створення проблемної ситуації, спонукає учнів до активної розумової діяльності з розв'язання навчальних проблем. Постільки учні, на відміну від вчених, не мають досвіду дослідницької роботи, то процесом виникнення проблемної ситуації повинен керувати вчитель. Спостерігаючи за роботою учнів, він відчуває як вони сприйняли навчальну проблему. На скільки сильно подіяли на них закладені в навчальній проблемі протиріччя, чи в усіх учнів виникла проблемна ситуація тощо. Щоб успішно керувати цим процесом, вчителю треба добре орієнтуватися в теорії протиріч, знати, які є їх види, характерні особливості кожного виду протиріч, механізм їх впливу на психологічний стан учнів тощо [4, 43].

Не менш важливим є те, що проблемне завдання повинно базуватися на тих знаннях і вміннях, якими володіє учень, тобто необхідно щоб його зміст був доступний учням [4, 48]. Цій категорії відповідає сформована Луньовою Г. С. [9] етапність формування інформаційно-технологічних умінь під час навчання (таблиця 1).

Проаналізувавши ряд програм з навчальної дисципліни «Інформатика» для середньої школи можна констатувати, що починаючи з 7-го класу у дітей формуються стійкі знання з перших двох етапів: репродуктивного та творчо-репродуктивного (див. таблицю 1). Це дозволяє починаючи з 7-9 класів активно впроваджувати ІПТ при пошуково-дослідницькій діяльності.

Таблиця 1.

Етапи формування інформаційно-технологічних умінь під час навчання

Цілі формування інформаційно-технологічних умінь	Методичні підходи для досягнення цілей формування інформаційно-технологічних умінь	Етапність	
		Діяльність учнів	Діяльність вчителя
Ознайомити з функціональними можливостями програмного забезпечення та алгоритмом виконання простих операцій	Формально-операційний	Репродуктивний	
		Сприйняття ІТЗ	Виклад змісту ІТЗ
		Засвоєння простих ІТЗ	Ознайомлення учнів з простими ІТЗ (демонстрація)
		Засвоєння простих технологічних операцій	Контроль
		Самоконтроль	
Створити інформаційний продукт за наданим зразком (технологією)	Задачно-інструктивний	Творчо-репродуктивний	
		Засвоєння ІТЗ та ІТУ за зразком	Ознайомлення учнів з раціональними технологіями
		Розуміння ІТУ	Керування діяльністю учнів (пояснення, консультування)
		Самоконтроль	Контроль
Створити інформаційний продукт за даними вимогами	Задачно-технологічний	Частково-пошуковий	
		Застосування, закріплення ІТУ в подібних ситуаціях	Узагальнення ІТУ
		Самоконтроль	Консультування, пояснення
			Контроль та корекція
Розвинути проєктувальні і творчі здібності учня	Проблемний	Проєктувально-дослідницький	
		Застосування ІТУ в нових умовах	Розвиток ІТУ
		Набуття проєктувальних умінь	Консультування
		Самоконтроль	Контроль і корекція

Дослідницька діяльність – це особливий вид інтелектуально-творчої діяльності людини, що формується у результаті функціонування механізмів пошукової активності й будується на базі дослідницької поведінки. Але якщо пошукова активність визначається лише наявністю самого факту пошуку в умовах невизначеної ситуації, а дослідницька поведінка описує переважно зовнішній контекст функціонування суб'єкта в цій ситуації, то дослідницька діяльність характеризує саму структуру цього функціонування. Вона логічно включає мотивуючі чинники (пошукову активність) дослідницької поведінки і механізм її здійснення [15, 25]. Дослідницькі методи навчання дозволяють забезпечити глибоке усвідомлення знань в учнів, формують у них досвід творчої, самостійної, дослідницької діяльності. Найчастіше ці методи застосовують при розв'язуванні проблем, які передбачають самостійну діяльність школярів.

До дослідницьких методів навчання відносять метод навчальних проектів. Під навчальним проектом розуміють спільну навчально-пізнавальну, дослідницьку, творчу або ігрову діяльність учнів (індивідуальну, парну, групову), що має спільну мету, однакові методи і способи діяльності, спрямовані на досягнення спільного реального результату, потрібного для вирішення якоїсь вагомості для учнів проблеми [1]. Неодмінною умовою навчального проекту є наявність наперед визначених уявлень про кінцевий продукт діяльності, етапів проектування і реалізації проекту.

Слід зауважити, що існує різниця між дослідницькою і проектною діяльністю. Відмінність навчального дослідження від проектування полягає в тому, що воно не передбачає створення якого-небудь наперед запланованого продукту, навіть його моделі або прототипу, та проект включає в себе елементи дослідження. Дослідження – це процес пошуку невідомого, нових знань, один із видів пізнавальної діяльності людини. Його мета – добути знання самостійно. У навчальному проекті дослідження (як й інші види діяльності – конструювання, організація) є засобом досягнення проектного задуму.

Навчальне дослідження спирається на таку пізнавальну діяльність, під час якої школярі застосовують прийоми та методи, що їй відповідні науки, використовують різні джерела інформації. За таких умов навчально-дослідницька діяльність школярів наближається до наукової, проте зберігає відмінні ознаки: тематика, визначена вимогами шкільної програми, віковими та розумовими особливостями розвитку учнів і передбачає отримання суб'єктивної наукової новизни – достовірного результату, що є новим тільки для даного дослідника.

Якщо розглянути структуру навчальної дослідницької діяльності учня, то нескладно помітити, що вона має багато спільного зі структурою наукового дослідження.

Етапи навчального дослідження (за А. Савенковим [15, 266])

1. Визначення і постановка проблеми (вибір теми дослідження).
2. Висування гіпотез.
3. Пошук і формулювання можливих варіантів розв'язання.
4. Пошукова активність (збирання та оцінювання даних).
5. Аналіз і узагальнення отриманих даних.
6. Спростування чи підтвердження гіпотези.
7. Підготовка підсумкового продукту (повідомлення, доповідь, макет тощо).
8. Захист. Обговорення підсумків роботи. Прогнозування розвитку ситуації та планування власних дій у майбутньому [7, 151-152].

Основним структурним компонентом трудового навчання в сучасних умовах є проектно-технологічний підхід [3, 5]. Успішність та ефективність проектування забезпечується за умови правильної та послідовної, організаційно-спланованої роботи вчителя та учня, в основі якої лежить логічна послідовність дотримання етапів виконання проектів. На думку науковців виконання проектно-технологічної діяльності має складатися з таких етапів (стадій), які взаємопов'язані між собою і найефективніше розкривають послідовність розроблення та виконання проекту: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний [5; 6, 21].

Власне на організаційно-підготовчому етапі здійснюються основні пошуково-дослідницькі дії під час яких актуально задіяти ІІТ. На цьому етапі перед школярами постає важлива проблема – правильно вибрати об'єкт проектування, адже від цього залежить найбільшою мірою успіх подальшої роботи. Після цього кроку учні повинні вибрати і поставити перед собою проблему, усвідомити значення майбутнього виробу як для себе самого, так і для суспільства в цілому, визначитись в доцільності виконання проекту. Далі школярі формують та пропонують різноманітні ідеї, а згодом і варіанти конструкції, вбачають та обговорюють оптимальний варіант запропонованої конструкції, найбільш вдаліші параметри для своєї майбутньої конструкції і поряд з цим вибирають найбільш прийнятні сторони конструкції, тобто ті, які учні вважають найкращими та досконалішими у їхньому випадку, з погляду умов використання, із ряду запропонованих з власного досвіду та досвіду оточуючих. Вся ця робота розпочинається з пошуку інформації, у тому числі з використанням ІІТ мережі Інтернет, наукових і періодичних видань. Завдання – зібрати якомога більше корисної інформації з даного питання [5, 21].

Як відомо, Інтернет називають Глобальною Інформаційною Мережею. Однак, куди частіше чується менш почесне визначення – «Глобальний Інформаційний Смітник». І в чомусь скептики праві. Адже зібрати інформацію, нагромадити її – це навіть не половина справи. Скоріше – десята частина. А головне завдання – структурувати її, забезпечити швидку можливість пошуку й доступу до будь-яких потрібних відомостей. Цей принцип лежить в основі будь-якої бази даних, будь-якого зібрання інформації. Але тільки не в основі Інтернет.

Звичайно, існує якась структура – сервери, сторінки. Але на багатьох серверах ви можете знайти зібрання різної потрібної і непотрібної інформації: картинок, медіа та відео файлів, програм, текстових документів і т. ін.

Постає справедливе питання – як відшукати серед мільйонів сторінок ту саму, єдину й неповторну, на якій саме й перебуває потрібна нам інформація?

Отже головним нашим завданням стоїть опанувати самим та навчити інших прийомам пошуку інформації в Мережі, після чого з легкістю можна сказати прощайте громіздкі паперові видання. Тому що все інше ми зможемо знайти вже самостійно – кращого підручника Мережі, чим сам Інтернет, придумати неможливо [8, 565-566].

Основним програмним забезпеченням (ПЗ) для ПК при роботі у мережі є програми: Internet Explorer, Opera, FireFox, Google Chrome та ряд інших. Головними інформаційно-пошуковими системами є – веб-сайти, що надають можливість пошуку інформації в Інтернеті. Більшість пошукових систем шукають інформацію на сайтах Всесвітньої Мережі, але існують також системи, здатні шукати файли на ftp-серверах, товари в інтернет-магазинах, а також інформацію в групах новин Usenet.

Є велика кількість різних сайтів та порталів на яких ми можемо знайти безліч інформації, що стосується трудового навчання: <http://trudove.org.ua/>, <http://rivne-trudove.ucoz.ru/>, <http://terpug.at.ua/>, <http://tehnologiya.at.ua/>, <http://trudovik.ucoz.ua/>, <http://www.mon.gov.ua/>, <http://rushnychok.org.ua/>, <http://www.lobzik.pri.ee/modules/news/>, <http://vyshyvanka.ucoz.ru/>, <http://www.stolyar.dp.ua/>, <http://tehnologiya.ucoz.ru/>, <http://modelmen.ru/>, <http://www.umeltsi.ru/index.php>, <http://www.lobzik4you.ru/>, <http://lubimoe-delo.ru/>, <http://www.mirsamodelok.ru/>, <http://www.stoljar.ru/>, <http://www.architector.dp.ua/>, <http://aura.at.ua/>, <http://storinka-m.kiev.ua/>, <http://shema.org.ua/>, <http://www.susam.ru/>, <http://homemade-product.ru/>, <http://ukr-igrashka.narod.ru/>, <http://forum.woodtools.ru/index.php>, <http://artakela.com.ru/>, <http://www.tatiana.ru/>, <http://www.liveinternet.ru/users/2300410/post109989523/> та ін.

Розглянемо, наприклад, сайт під назвою «Трудове навчання» [17]. При завантаженні головної сторінки зверху розташовані 7 вкладок: головна, сучасні технології, радіоелектроніка, декоративне мистецтво, фотогалерея, корисні поради, банери при переключанні з однієї вкладки на іншу відкриваються інформаційні доріжки з останніми новинами по кожній тематиці. Постійно відкритим на сторінці є зміст сайту який поділено за розділами на дві частини розташовані по лівому та правому краю. До змісту входять такі теми: метод кабінет, бібліотека, новини сайту, останні коментарі, навігація, вхід, Інтернет ресурси, віртуальне методоб'єднання, популярне за весь час, випадкові фото, хмарка тегів, зараз присутні. Вцілому даний сайт має достатньо різної і ґрунтовної інформації. Головним чином при виконанні пошуково-дослідницької частини проекту нам необхідна графічна та технологічна інформація про види, форми, техніки та технології виготовлення та оздоблення обраного об'єкту.

Для полегшення роботи учнів у Мережі Інтернет вчитель повинен заздалегідь підшукати основний та рекомендований перелік сайтів, порталів та серверів для підбору необхідної інформації. Перелік сайтів можна структурувати і постійно поповнювати. Та не завжди на такого типу сайтах можна знайти необхідну нам інформацію з проєктованих нами виробів, а «кочування» та пошук потрібної інформації з одного сайту до іншого займатиме багато часу. Отже для швидкого пошуку потрібної інформації необхідно застосовувати інформаційно-пошукові системи (ІПС).

Як правило, основною частиною ІПС є пошукова Машина (пошуковий двигун) – комплекс програм, що забезпечує функціональність пошукової системи. Основними критеріями якості роботи пошукової машини є релевантність (ступінь відповідності запиту й знайденого, тобто доречність результату), повнота бази, облік морфології мови. Індексція інформації здійснюється спеціальними пошуковими роботами [11].

Наведемо десять найбільш популярних пошукових систем в Україні на період 2008 р. [13]: google.com, yandex.ru, rambler.ru, mail.ru, bigmir.net, meta.ua, live.com, ukr.net, yahoo.com, msn.com та інші.

Наприклад, для того щоб окремо знайти малюнки готових виробів та їх креслень, що відносяться до проєктованого школярем виробу, достатньо у пошуковій системі google тільки перед словом, що означає назву проєктованого виробу ввести визначення фото, наприклад, «фото шкатулка». Виведені зображення допоможуть краще зорієнтуватися учневі у вивченні та виборі різних форм та технологій виготовлення проєктованого виробу. Для пошуку інформації теоретичного змісту або мультимедійного необхідно ввести у пошукове вікно ІПС, слово або словосполучення основної інформації яку ви шукаєте. Більшість широко застосовуваних ІПС мають розширений варіант пошуку інформації та мовні інструменти. У даному разі чим більшою кількістю мов ви володієте, тим більше потрібної інформації ви можете знайти та сприйняти.

Вибір правильних умов запиту - основа успішного пошуку. Почніть із очевидного: якщо ви шукаєте загальну інформацію про проєкт уведіть слово проєкт. Однак найчастіше краще виконувати запит з декількох слів. Якщо вам необхідно знати інформацію про проєкти у школі, краще ввести шкільний проєкт, чим проєкт або школа окремо.

Пошук у більшості ІПС виконується без обліку регістра. Всі букви, незалежно від того, як вони уведені, будуть розглядатися як рядкові. Наприклад, результати по запитах Владимир Набоков, владимир набоков і ВлАДИмИр НаБоКоВ будуть збігатися.

Також поліпшити результати пошуку можна, додавши «оператори» до умов пошуку в рядку пошуку (за приклад взяті оператори ІПС Google). Google ігнорує загальні слова й символи на деяких мовах, такі як: де, як, і, а також окремі цифри й букви, тому що вони сповільнюють пошук і не впливають на якість результатів. Якщо загальне слово повинно бути включене в пошуковий запит, поставте перед ним знак «+» (перед знаком

"+" обов'язково повинен бути пробіл). Наприклад, щоб Google включив «на» та «5» у пошук по запити («Творчі проекти на 5»), уведіть: творчі проекти +на +5.

Якщо потрібно знайти не тільки самі слова із запиту, але і їхні синоніми, поставте тильду («~») безпосередньо перед словом. Наприклад, якщо шукаємо інформацію про технології виготовлення шкатулок, уведіть такий запит: ~технологія ~шкатулки.

Щоб знайти сторінки, які містять одну із двох умов пошуку, уведіть між ними «OR», написане заголовними буквами. Наприклад: шкатулки OR підсвічники.

Пошук ІПС Google може використовуватися в межах одного веб-сайту. Для цього введіть умови пошуку, а після них уведіть слово «site», двокрапка й назва домена.

Під час збору інформації та після його завершення учні здійснюють генерацію ідей, що є найважливішим елементом у проектно-технологічній діяльності, адже саме тут відбувається інтелектуальне зростання людини, становлення особистості. Учень навчається аналізувати, порівнювати, робити узагальнення, проводити корекцію, планує свою наступну діяльність, поряд з тим він узагальнює вивчений матеріал, цим самим включаючи його в загальну систему своїх знань і умінь.

Отже, цей етап проектно-технологічної діяльності складається з наступних стадій: пошук проблеми, усвідомлення проблемної сфери, вироблення ідей та варіантів, формування основних параметрів, вибір оптимального варіанту та обґрунтування проекту, аналіз майбутньої діяльності, прогнозування майбутніх результатів. Засобами діяльності виступають особистий досвід учнів, досвід вчителів, батьків, а також засоби масової інформації - журнали, книги, Інтернет та ін. Результатами діяльності учнів на даному етапі є набуття нових знань, умінь, а також визначений оптимальний варіант конструкції [5, 21-22].

Як бачимо, функції комп'ютера в системі освіти дуже різноманітні. Якщо говорити про основні функції комп'ютера в навчальному процесі, то він виступає як об'єкт вивчення і засіб навчання. Кожний із цих функцій відповідає свій напрямок комп'ютеризації навчання. Перша з них припускає засвоєння знань умінь і навичок, що дозволяють успішно використовувати комп'ютер при вирішенні різноманітних завдань, наприклад, знання ІТГ для швидкого пошуку необхідної інформації. Інший напрямок бачить у комп'ютері потужний засіб навчання, що здатний значно підвищити його ефективність. Зазначені два напрямки і складають основу комп'ютеризації навчання. Вчитель трудового навчання не може не використовувати такий необхідний засіб удосконалення навчального процесу.

Вміле використання обчислювальної техніки набуло в наші дні загальнодержавного значення, і одне з найважливіших завдань школи – озброювати учнів знаннями і навичками використання сучасної обчислювальної техніки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Intel Навчання для майбутнього. – К.: Видавнича група ВНУ, 2004. – 416 с.
2. Гуревич Р. С. Чи потрібен комп'ютер на уроках трудового навчання // Трудова підготовка и закладах освіти. — 2001. — № 2. — С. 6-10.
3. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. Освітня галузь «Технологія» // Управління школою. – 2004. – №4. Лютий. – С. 26-28.
4. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: Навч.-метод. посібник / За заг. ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. – Умань: СПД Жовтий, 2008. – 212с.
5. Коберник О. Розробка творчих проектів на уроках технічної праці // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – №1. – С. 41-45.
6. Коберник О. М., Бербец В. В., Сидоренко В. К., Ящук С. М. Методика навчання учнів 5-9 класів проектуванню в процесі вивчення технології обробки деревини і металу. Навчально-методичний посібник. – Умань: УДПУ, 2004. – 114 с.
7. Копотій В.В. Як навчити дітей оцінювати веб-ресурси // Вісник Луганського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – Луганськ: Видавництво ЛНПУ «Альма-матер». – 2007. – № 21 (137). – С. 151-159.
8. Леонтьев В. П. Новейшая энциклопедия персонального компьютера. – М.: ОЛМА-ПРЕСС Образование, 2004. — 734 с.
9. Луньова Г.С. Етапність формування інформаційно-технологічних умінь старшокласників у процесі навчання. – Київ, 2009. – [Цит. 2009, 13 листопада]. – Доступний з: <<http://nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2009-1/09lgsspn.htm>>.
10. Національна доктрина розвитку освіти України. 17.04.2002 // www.gdo.rivn.ua. – 22 с.
11. Поисковая система. [Цит. 2009, 13 листопада]. – Доступний з: http://ru.wikipedia.org/wiki/Поисковая_система.
12. Пропедевтика інформаційної культури учнів 5-7 класів на заняттях з трудового навчання і художньої праці: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / О.В. Малишевський; Ін-т проф.-техн. освіти АПН України. — К., 2007. — 20 с.
13. Рейтинг пошукових систем в Україні. [Цит. 2009, 13 листопада]. – Доступний з: <<http://indra.pp.ua/?p=287>>.
14. Резіна О. В. Формування інформаційно-пошукових та дослідницьких умінь учнів старшої школи в процесі навчання інформатики : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. – К., 2005. – 234 с.

15. Савенков А.И. Психологические основы исследовательского подхода к обучению: Учебное пособие. – М.: «Ось-89», 2006. – 480 с.
16. Сидоренко В. Проектно-технологічний підхід як основа оновлення змісту трудового навчання школярів // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – №4. – С. 2-4.
17. Трудове навчання. 19.11.2009 <http://trudove.org.ua>.
18. Формування у старшокласників техніко-конструкторських знань і вмінь засобами нових інформаційних технологій (НІТ): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / І.О.Петрицин; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. — К., 2002. — 21 с.
19. Цідило І. М. Дидактичні умови індивідуалізації трудового навчання учнів 8-9 класів засобами інформаційних технологій: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. — Т., 2006. — 203 арк. : табл. — Бібліогр.: арк. 172-194.
20. Шульга О. М., Гетта В. Г. Можливості інформаційних технологій в розвитку творчих здібностей учнів в процесі трудового навчання // Педагогічний альманах (збірник наукових праць). – 2008. – № 3. – С. 99-104.

Резюме. В статті подаються підходи к реалізації сучасних інформаційних технологій навчання на уроках праці в 7-9 класах на прикладі використання інформаційно-пошукових систем при виконанні пошуково-дослідницьких проектів. Розкрито зміст, етапи і сутність дослідницької діяльності при виконанні проектів.

Ключові слова: трудова навчання, комп'ютер, інформаційні технології навчання, інформаційно-пошукові технології, інформаційно-пошукові системи, дослідницька діяльність, метод проектів, Інтернет, сайт.

The summary. In the article, going is given near realization of modern information technologies of studies on the lessons of labour in 7-9 classes on the example of the use of the informatively-searching systems at implementation of searching - research projects. Maintenance is exposed, stages and essence of research activity at implementation of projects.

Key words: labour studies, computer, information technologies of studies, informatively-searching technologies, informatively-searching systems, research activity, method of projects, Internet, site.

Одержано редакцією 15.10.2009 р.

УДК: 371.3 «3752»

Л.О. ТРОФІМЧУК

ПРОБЛЕМА ОПТИМАЛЬНОГО ВИБОРУ МЕТОДІВ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗАУРОЧНИХ ЗАНЯТЬ

Резюме. В статті проаналізовані методи активізації пізнавальної діяльності учнів та критерії їх оптимального вибору в процесі позаурочних занять.

Ключові слова: методи навчання, активізація пізнавальної діяльності, позаурочний час.

Постановка проблеми. Після ухвалення Закону “Про загальну середню освіту (12-річна школа)” [3], Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа) [4] відбулося принципове переосмислення цілей і функцій шкільної освіти. Зокрема, у Концепції наголошено: “Її стрижень – розвиваюча, культуротворна доміканта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти й саморозвитку, уміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання й уміння для творчого розв’язання проблем, прагне змінити на краще своє життя й життя своєї країни” [4, 1]. На наш погляд, досягнення цієї мети можливе лише за умов оптимального вибору шляхів її реалізації – методів навчання. Оскільки ведучою діяльністю учнів є навчання, то лише за умови використання раціональних методів унеможливується догматичне засвоєння школярами навчального матеріалу, забезпечується ефективність пізнавальної діяльності учнів, можливість творчо застосовувати знання в практичній діяльності, розвиток творчих здібностей учнів, формується їх світоглядна позиція тощо.

Аналіз досліджень та публікацій. У сучасній дидактиці існує безліч класифікацій методів навчання, обумовлених розходженнями підходів до їх вибору. Найпоширеніші з них є такі класифікації:

- за джерелом передачі та сприймання навчальної інформації – словесні, наочні, практичні (С. Петровський, Є. Голант);

- за характером пізнавальної діяльності учнів – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький (І. Лернер, М. Скаткін);

- залежно від основної дидактичної мети і завдань – методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок (М. Данилов, Б. Єсіпов); методи усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи учнів з осмислення й засвоєння нового матеріалу, роботи із застосування знань на практиці та вироблення вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок (І. Харламов);

- класифікація з точки зору цілісного підходу до діяльності у процесі навчання – методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання й мотивація учіння, контролю, самоконтролю, взаємоконтролю і корекції, самокорекції, взаємокорекції в навчанні (Ю. Бабанський).

ЗМІСТ

Бабік О.С. Професіоналізм вчителя як важливий фактор при навчанні іноземної мови у дошкільному навчальному закладі.	3
Ботвінко О.М. Використання комп'ютерних технологій у процесі навчання іноземної мови в загальноосвітній школі.	7
Гронь Л.В. Вимоги до іншомовних текстів для розвитку вмінь розповіді на початковому ступені навчання на мовних факультетах вищих навчальних закладів.	11
Коломієць Н.М. Прийоми Блейна Рея в методі природовідповідності Джеймса Ашера.	15
Коржженевська О.В. Організація самостійної роботи учнів – важливий фактор інтенсифікації навчального процесу.	19
Салюк І.Я. Особистісно-орієнтований підхід у детермінації розвитку іншомовного мовлення школярів.	23
Кропивко І.М., Снічук О.А. Використання ресурсів і послуг мережі Інтернет у викладанні іноземних мов.	28
Цаль Т.В. Використання методів педагогічного стимулювання на початковому етапі навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі та новітні технології.	36
Чорнолоз О.О. Теоретичні основи викладання чеської мови для студентів-філологів у вищому навчальному закладі.	41
Якимчук А.В. Рефлексивні механізми навчання підлітків англomовної комунікації.	44
Волошун А.А. Проблеми застосування сучасних технологій в процесі засвоєння лексики на початковому етапі викладання іноземної мови.	50
Зінчук І.В. Зорова наочність як засіб семантизації іншомовної лексики.	53
Мороз Л.В., Кушнір Н.В. Специфіка роботи над термінами на заняттях іноземної мови у вищому навчальному закладі.	58
Мороз Л.В., Паішко І.О. Основні питання принципів і критеріїв відбору та засвоєння лексичного мінімуму студентами немовних спеціальностей вищих навчальних закладів.	63
Ніколайчук Г.І. Особливості діалогу в процесі формування комунікативних умінь дитини дошкільного віку.	65
Середюк Л.А. Використання автентичної газетної хроніки на уроках німецької мови.	70
Турко І.-М.Б. Теоретичні аспекти вивчення творчості поетів-імажистів у вищих навчальних закладах.	72
Бричок Б.П. Використання інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки вчителів початкових класів.	77
Джеджера К.В. Удосконалення мовлення як проблема формування культури спілкування студентів у вищих навчальних закладах.	80
Дуброва А.С., Снічук О.А., Трофімчук В.М. Принцип взаємопов'язаного навчання різних видів мовленнєвої діяльності з урахуванням їхніх особливостей і прискореним навчанням сприйняття мовлення.	83
Кочубей О.С. Особливості формування іншомовної компетенції студентів-філологів у вищому навчальному закладі.	85
Мазурок О.М. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної парадигми освіти.	89
Мороз Л.В., Ковалюк В.В., Черуха Н.В. Інтерпретація закономірностей засвоєння іншомовних слів студентами немовних спеціальностей вищих навчальних закладів.	92
Павелків К.М. Філософські та загальнотеоретичні засади дослідження проблеми формування рефлексивної культури майбутнього вчителя.	95
Перішко І.В. Розвиток інтелектуальних здібностей обдарованих школярів на основі проектної іншомовної діяльності.	100
Пивоварчук Т.О. Фактори розвитку комунікативних здібностей студентів.	106
Тадєєва М.І., Пархомчук М.М. Рання іншомовна освіта в європейських педагогічних традиціях.	109
Воробйова Л.М. Психолінгвістичні аспекти навчання іноземних мов.	113
Гончарук Р.А. Роль перекладу у міжкультурній комунікації і педагогічній соціалізації.	117
Янциур Л.А. Формування інтересу до образотворчої діяльності в системі дитячий садок-школа.	122
Дуброва А.С., Трофімчук В.М. Психолого-педагогічні можливості навчального перекладу і умови їхньої реалізації.	126
Шурин О.І. До питання формування педагогічної культури майбутніх вчителів у процесі фахової підготовки.	129
Войтович І.С. Батишкіна Ю.В. Комп'ютерні інформаційні технології в реалізації навчальних і наукових проектів у педагогічних вищих навчальних закладах.	131
Шутяк В.Г. Формування у молодших школярів позитивного ставлення до праці.	135
Поліщук Н.В. Особистісно-орієнтована технологія навчання при підготовці фахівців з технологічної освіти.	139

Яциур М.С. Курсова робота з методичних дисциплін у кредитно-модульній системі організації навчального процесу.	141
Герасименко О.А., Герасименко Н.П. Методи реалізації пошуково-дослідницьких проектів на заняттях з трудового навчання у 7-9 класах з використанням інформаційно-пошукових технологій.	147
Трофімчук Л.О. Проблема оптимального вибору методів активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі позаурочних занять.	152
Грипич С.Н. Моральне виховання молодших школярів і дитяча література (психолого-педагогічний погляд на проблему).	156
Попчук О.В. Інноваційні технології навчання як умова розвитку професійної культури майбутніх фахівців документознавства та інформаційної діяльності.	160
Трофімчук В.М. Сутність і класифікація художньо-конструкторських знань та умінь старшокласників, які формуються у процесі трудового навчання.	164
Войтко А.І. Педагогічна підтримка професійного самовизначення учнів 8-9 класів на основі професійних проб.	168
Сіпайло В.О. Використання сучасних систем крою проектування одягу при підготовці майбутніх вчителів технологій.	173
Мохнюк Р.С. Формування громадянської культури студентства – проблема сучасного виховання.	178
Відомості про авторів.	183

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 42

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Мороз Л.В..

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 25.10.2009 р. Підписано до друку 27.11.2009 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 30,6. Обл. вид. арк. 31,2. Замовлення № 79/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 42.— Рівне: РДГУ, 2009. — 186 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з проблем викладання мов і літератур світу, а також з теорії і методики виховання, професійної орієнтації, розвитку та навчання учнів і студентів.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20